

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 306/2021-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], zastúpených JUDr. Ladislavom Ščurym, advokátom, Mierová 1725, Čadca, proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline č. k. 11 CoE 47/2020 z 26. novembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka“) zastupujúca ako zákonná zástupkyňa aj maloleté dcéry [REDACTED] a [REDACTED] (ďalej aj „maloleté“) sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na starostlivosť o deti podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na právnu pomoc a rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 10 ods. 2 listiny a práv podľa čl. 3, 4, 12 a 18 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoE 47/2020 z 26. novembra 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a priložených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Rozsudkom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 9 P 196/2012-431 z 9. februára 2015 (ďalej len „exekučný titul“) bol upravený styk maloletých s otcom [REDACTED] (ďalej len „otec“), pričom sťažovateľke ako matke maloletých bola uložená povinnosť deti na styk s otcom riadne a včas pripraviť. Otec sa návrhom z 8. júna 2017 domáhal výkonu exekučného titulu, tvrdiac, že už dlhšiu dobu mu nie je umožnené stýkať sa s maloletými. Sťažovateľka uviedla, že maloleté majú z otca strach a odmietajú sa s ním stýkať, pričom ona sama maloletým v styku s otcom nebráni, ale vzhľadom na správanie otca, ktorý je podľa jej slov panovačný, tvrdohlavý a nerešpektuje názor maloletých, chápe ich odmietavý postoj. K veci podal správu Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina (ďalej len „ÚPSVaR“), kde uviedol, že sťažovateľka má negatívny vzťah k otcovi, čo sa prejavuje aj na vzťahu maloletých k nemu. Na druhej strane aj otec v období, keď ho maloleté navštevovali, volil nevhodný výchovný štýl a komunikáciu. Uvedené nedostatky ale možno korigovať, preto ÚPSVaR navrhol poradenskú činnosť vo forme rodinnej terapie.

3. Okresný súd uznesením č. k. 37 Em 3/2017-166 zo 16. júla 2020 nariadil výkon exekučného titulu. V prejednávanej veci dospel k záveru o neexistencii ospravedlniteľného dôvodu, pre ktorý by sťažovateľka nebola povinná sa exekučnému titulu podrobiť. Vyjadril názor, že je aj vecou sťažovateľky maloleté na styk s otcom pozitívne motivovať, nielen jednostranne prijímať ich odmietavý postoj, ktorý je aj výsledkom sťažovateľkinho pôsobenia na nich. Na druhej strane okresný súd nezistil žiadnu vážnu príčinu v správaní otca mimo bežného výchovného rámca, ktorá by bola dôvodom na jeho vylúčenie zo života maloletých. Rodičom bola ponúknutá rodinná terapia, ktorú sťažovateľka nevyužila, rovnako nepožiadala o zmenu exekučného titulu o úprave styku, preto je povinná ho rešpektovať.

4. Proti uzneseniu súdu prvej inštancie podala sťažovateľka odvolanie z dôvodu podľa § 377 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“), keďže sa domnievala, že po vzniku exekučného titulu nastali okolnosti, ktoré spôsobili zánik uloženej povinnosti. Okresný súd podľa jej mienky nereflektoval na názor maloletých, ktorý preukazovala čestnými vyhláseniami z 12. augusta 2020, odignoroval zohľadnenie záujmu maloletých dcér.

5. Napadnutým uznesením krajského súdu bolo uznesenie okresného súdu potvrdené. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie o neexistencii ospravedlniteľného dôvodu, pre ktorý by sa sťažovateľka nemusela podrobiť exekučnému titulu. Dôvody, pre ktoré maloleté odmietajú styk s otcom, identifikoval jednak v konaní sťažovateľky a jej negatívnom postoji k otcovi, ktorý demonštruje aj pred maloletými, ako aj v správaní otca spočívajúcom v nevhodnom výchovnom štýle a komunikácii nezohľadňujúcich záujmy maloletých s ohľadom na ich adolescentný vek. Odvolací súd uviedol, že po nariadení výkonu rozhodnutia uloží prvoinštančný súd účastníkom povinnosť zúčastniť sa mediácie podľa § 381 CMP. Odvolací súd nepovažoval za účelné dopĺňať dokazovanie výsluchom maloletých, nariadením odborného poradenstva, resp. neodkladného opatrenia, a to vzhľadom na vek maloletej Barbory, ktorá sa blíži k veku plnoletosti.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

6. Proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktorým bolo potvrdené nariadenie výkonu exekučného titulu, podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

- a) Porušenie základného práva na starostlivosť o deti v zmysle čl. 41 ods. 4 ústavy vidí v nerešpektovaní prejaveneho názoru maloletých, čím nebol rešpektovaný ani Dohovor o právach dieťaťa a došlo k porušeniu základného práva maloletých na rodičovskú výchovu a starostlivosť.
- b) Namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sťažovateľka dôvodí nedostatočným odôvodnením napadnutého uznesenia krajského súdu hraničiacim s nepreskúmateľnosťou až svojvôľou, ktorá sa prejavila v uložení povinnosti sťažovateľke zabezpečiť komunikáciu maloletých dcér s otcom, pričom táto povinnosť nebola sťažovateľke exekučným titulom uložená.
- c) V konaní o nariadenie výkonu rozhodnutia sťažovateľka predložila krajskému súdu zvukovú nahrávku a čestné vyhlásenia maloletých, na ktoré konajúci súd neprihliadal, čo malo podľa jej mienky za následok porušenie základného práva na rovnosť účastníkov konania a základného práva na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy.
- d) Porušovateľ krajský súd vyhodnotil, že nerealizovanie styku maloletých s otcom bolo spôsobené konaním sťažovateľky, čo nezodpovedá skutkovému stavu, z ktorého jasne vyplynulo, že maloleté si samy neprajú sa s otcom stretávať, čím došlo k porušeniu základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny. Nariadením výkonu rozhodnutia došlo k násilnej zmene ich prejavenej vôle, čo je v rozpore s judikatúrou Ústavného súdu Českej republiky (III. ÚS 3462/14), a tento postup zasiahol aj do základného práva sťažovateľky na rodinný život v zmysle čl. 10 ods. 2 listiny.
- e) Porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sťažovateľka dôvodí predčasným vydaním napadnutého uznesenia, keďže odvolací súd sa v nedostatočnej miere zaoberal dôvodmi neplnenia exekučného titulu, nevykonal náležité dokazovanie, nezohľadnil zvukovú nahrávku, ktorá bola na poštovú prepravu podaná 30. novembra 2020, t. j. až po vydaní napadnutého uznesenia, nevykonal výsluch účastníkov konania, ale rozhodol „od stola“.
- f) Neprihliadnutie na záujem maloletých malo podľa sťažovateľky za následok porušenie čl. 3, 4, 12 a 18 Dohovoru o právach dieťaťa. Sťažovateľka zastáva názor, že vo vykonávanom konaní preukázala záujem maloletých dcér, ktorý nebol rešpektovaný, súd vec neposúdil s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, ale automaticky pristúpil k výkonu rozhodnutia, „*podozrivo*“ rozhodol pár dní pred predložením zvukovej nahrávky preukazujúcej sťažovateľkou uvádzané okolnosti prípadu.
- g) Sťažovateľka ďalej poukazuje na nález Ústavného súdu Českej republiky vo veci sp. zn. III. ÚS 1206/09 týkajúci sa zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti, ako aj na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 442/2017-39 z 21. novembra 2017, ktorý sa zaoberal ústavnoprávnym prieskumom uznesenia Okresného súdu Bratislava II, ktorým bola matke maloletej uložená v rámci vykonávacieho konania pokuta za nerešpektovanie práva styku otca s maloletou: „*Ústavný súd v súvislosti s tým poukazuje aj na skutočnosť, že okresný súd v čase vydania napadnutého uznesenia mal k dispozícii dôkazy o nepriaznivom zdravotnom stave maloletej a o opakovanom odporúčaní detského psychiatra, aby sa maloletá nestretávala s otcom. Z uvedených skutočností je zrejmé, že okresný súd sa pred vydaním napadnutého uznesenia dostatočne nezaoberal zisťovaním, či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže podrobovať rozhodnutiu v zmysle citovaných ustanovení vyhlášky.*“
- h) Z uvedených dôvodov došlo podľa názoru sťažovateľky k porušeniu ňou označených práv, ako aj práv maloletých a je potrebné napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Pred vyhodnotením relevantnosti jednotlivých námietok sťažovateľky ústavný súd uvádza, že napadnuté uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 8. februára 2021, ústavná sťažnosť bola podaná 21. apríla 2021, teda zjavne po uplynutí dvojmesačnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. Ústavný súd prihliadol na § 8 písm. a) v spojení s § 9 ods. 1 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorých lehota na podanie ústavnej sťažnosti neplynula od 19. januára 2021 do 28. februára 2021, preto jej podanie 21. apríla 2021 možno považovať za včasné.

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľkou tvrdené porušenie jej práv, ako aj práv jej maloletých dcér napadnutým uznesením krajského súdu. Podľa jej názoru krajský súd neprihliadol na záujem maloletých dcér, nerešpektoval ich názor na stretávanie sa s otcom, čo malo za následok porušenie čl. 3, 4, 12 a 18 Dohovoru o právach dieťaťa, vo veci nevykonal dostatočné dokazovanie a neprihliadol na dôkazy predkladané sťažovateľkou, jeho rozhodnutie je nedostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné, čím sa dôvodí porušenie základného práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru, nesprávne prenáša na sťažovateľku povinnosť zabezpečovať styk maloletých s otcom, pričom podľa jej názoru je to práve otcova zodpovednosť vybudovať si s maloletými vzťah, čo nejde vynucovaním si práva styku proti ich vôli, v dôsledku čoho malo dôjsť k porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 10 ods. 2 listiny a do základného práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy.

9. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). Ústavný súd teda skúmal, či napadnuté uznesenie krajského súdu zodpovedá garanciam obsiahnutým v uvedených článkoch.

10. Pre posúdenie ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia je podstatné, či sa krajský súd vysporiadal s argumentáciou sťažovateľky udržateľným spôsobom, poskytol riadne odôvodnenie svojich záverov v zmysle platnej právnej úpravy.

11. V konaní o nariadenie výkonu rozhodnutia vo veciach starostlivosti o maloletých súd zisťuje, či sa povinný podrobuje exekučnému titulu dobrovoľne a či tu existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré tak povinný nečiní v zmysle § 3 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých.

12. Sťažovateľka existenciu ospravedlniteľného dôvodu, pre ktorý sa styk otca s maloletými dcérami neuskutočňuje, dôvodila nezáujmom, resp. nesúhlasom maloletých stretávať sa s otcom. Tento nesúhlas bol okresným súdom identifikovaný a jeho úlohou bolo odhaliť jeho príčinu a prípadne viesť účastníkov konania k dobrovoľnému plneniu exekučného titulu. Sťažovateľka

nesúhlas dôvodila strachom maloletých z otca. Okresný súd ustálil, že tu neexistuje hrozba vážnej ujmy, ktorej by boli maloleté vystavené v prípade realizácie stretávania sa s otcom. Príčinu odmietania maloletých otcom zachytil v správaní oboch rodičov, zo strany matky išlo o negatívny vzťah k otcovi, ktorý prenášala na deti, zo strany otca to bol nevhodne zvolený výchovný prístup. Krajský súd sa stotožnil so závermi okresného súdu, pričom nariadil, aby vo veci prebehla mediácia medzi účastníkmi konania na účely zabezpečenia dobrovoľného plnenia exekučného titulu.

13. Ústavný súd sa nestotožňuje s tvrdeniami sťažovateľky, že napadnuté uznesenie je nedostatočne odôvodnené, resp. nepreskúmateľné, keďže konajúce súdy riadne preskúmali a zdôvodnili závery o neexistencii ospravedlniteľného dôvodu, pre ktorý by sa výkon rozhodnutia nemal uskutočniť.

14. Exekučným titulom bola sťažovateľke uložená povinnosť maloleté na styk s otcom riadne pripraviť. Uvedené možno chápať aj tým spôsobom, že sťažovateľka bola povinná ich pripraviť nielen fyzicky, ale aj psychickou podporou, pozitívne ich na stretávanie motivovať, resp. dbať na udržiavanie ich vzájomného vzťahu, ktorý súdom nebol vyhodnotený ako narušajúci záujem maloletých. Ak sťažovateľka rezignovala na túto úlohu, nie je prekvapujúcim odmietavý postoj maloletých k ich otcovi. Je nesprávnym pochopením exekučného titulu, ak sa sťažovateľka domnievala, že udržiavaniu vzťahu maloletých s otcom nemusí napomáhať.

15. K neprihliadnutiu na dôkazy predkladané sťažovateľkou, t. j. na čestné vyhlásenia maloletých a na zvukovú nahrávku, ústavný súd uvádza, že čestnými vyhláseniami sťažovateľka chcela preukázať nesúhlas maloletých stretávať sa s otcom, čo súdy akceptovali, avšak ich zákonnou úlohou bolo riešiť príčinu tohto nesúhlasu a prípadne pokúsiť sa o jej odstránenie, čo, ako už bolo uvedené, konajúce súdy aj učinili. Zvukovú nahrávku sťažovateľka predložila až po vydaní napadnutého uznesenia krajského súdu, preto ju súd už nemohol zohľadniť, zároveň je na mieste poukázať aj na to, že konanie o výkon rozhodnutia sa viedlo od roku 2017, preto sťažovateľka mala objektívne dostatočný priestor na preukázanie svojich tvrdení. Ak išlo o preukázanie skutočností, ktoré by mali za následok nemožnosť vykonať exekučný titul a ktoré nastali po vydaní napadnutého rozhodnutia, resp. nemohli byť objektívne uplatnené do rozhodnutia odvolacieho súdu, konanie o výkon rozhodnutia stále prebieha, v rámci neho sťažovateľka môže žiadať odklad výkonu rozhodnutia, resp. zastavenie výkonu rozhodnutia v zmysle § 389 a § 390 CMP.

16. Právo maloletých vyjadriť sa a povinnosť súdu zohľadniť najlepší záujem dieťaťa nemožno bez ďalšieho stotožňovať. Nesúhlas maloletého s realizáciou práva styku s druhým rodičom musí byť súdom preskúmaný a je nutné hľadať jeho pôvod. Nemožno bez ďalšieho uzavrieť, že vyjadrený názor maloletého vždy zodpovedá aj jeho najlepšiemu záujmu. V prejednávanej veci súd na nesúhlas maloletých prihliadal, pričom sa snažil odhaliť a odstrániť jeho príčinu aj formou nariadenia mediácie medzi účastníkmi konania. Prehľbovanie vzájomného vzťahu otec a dieťa krajský súd vyhodnotil ako prospešné pre maloleté dcéry, pretože aj z odporúčania ÚPSVaR vyplynulo, že odmietanie otca maloletými je spôsobené nielen výchovnými chybami zo strany otca, ale aj negatívnym postojom sťažovateľky k otcovi, pričom uvedené možno riešiť aj terapeuticky.

17. Z už uvedených dôvodov ústavný súd nezistil, že by napadnutým uznesením krajského súdu mohlo dôjsť k zásahu do základného práva sťažovateľky, resp. maloletých na súdnu ochranu, práva na spravodlivé súdne konanie a základného práva sťažovateľky na rovnosť účastníkov konania.

18. Vzhľadom na konštatovanú zjavnú neopodstatnenosť vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy ústavný súd nevidel možnosť porušenia základného práva na ochranu rodičovských práv v zmysle čl. 41 ods. 4 ústavy. Rovnaký záver možno vysloviť vo vzťahu k označeným základným právam sťažovateľky a maloletých v zmysle čl. 10 ods. 2 listiny, keďže rozhodnutie o nariadení výkonu exekučného titulu nezasahuje nezákonným spôsobom, t. j. neoprávnene, do rodinného života maloletých a sťažovateľky, ale sleduje najlepší záujem dieťaťa na postupnom obnovovaní vzťahu dieťaťa s druhým rodičom.

19. K označeným právam podľa čl. 3, 4, 12 a 18 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorých obsahom je povinnosť prihliadať na najlepší záujem dieťaťa, povinnosť umožniť dieťaťu vyjadriť svoj vlastný názor a povinnosť zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa pri výkone starostlivosti o dieťa zo strany oboch rodičov, vzhľadom na už uvedené ústavný súd nezaznamenal žiadne porušenie uvedených zásad v rámci napadnutého uznesenia krajského súdu. V tomto prípade bol názor maloletých zisťovaný prostredníctvom ÚPSVaR, pričom od počiatku nebol sporný obsah vyjadreného názoru, ale spôsob, akým sa s touto okolnosťou konajúce súdy vysporiadali.

20. Ústavný súd z uvedených dôvodov dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím a obsahom napadnutých základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

21. Z dôvodu, že ústavný súd v konkrétnom prípade v rámci kvázi meritórneho prieskumu podanej ústavnej sťažnosti zistil, že podaná ústavná sťažnosť je ako celok vo vzťahu k právam sťažovateľky, ako aj vo vzťahu k právam maloletých zjavne neopodstatnená, nepristúpil k ustanoveniu kolízneho opatrovníka, pretože nezistil ústavnoprávnu relevanciu predkladaných argumentov (IV. ÚS 382/2020).

22. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júna 2021

Libor DUEA
predseda senátu